

Redactor: Adrian Tănăsescu-Vlas

Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cuviosul Iustin Popovici. Viața și minunile - București:
Editura Sophia, 2008

ISBN 978-973-136-067-6

271

Viața

„Fost-a om trimis de la Dumnezeu” (In. 1, 6).

Numele lui era Iustin

Arhim. Gheorghe Kapsanis

Părintele Iustin Popovici s-a născut în orașul Vranie, din sudul Serbiei, de sărbătoarea Bunevestiri, în anul 1894, din părinți binecredincioși, pe nume Spiridon și Anastasia. La botez a primit numele de Blagoie, care amintește de ziua praznicului în care s-a născut¹. Familia sa avea adânci rădăcini preotești. Bunicul, popa Alexa, fusese al șaptelea preot la rând din familia Popovici. Tatăl lui Blagoie, Spiridon Popovici, a întrerupt această tradiție pentru o generație, dar nu a fost mai puțin credincios și evlavios, ci

¹ În limba sârbă **Blagovest** înseamnă Bunavestire.

a menținut în familia sa toată moștenirea creștină pe care o dobândise de la strămoșii săi.

În aceste condiții a crescut și micul Blagoie, împreună cu sora sa Stoina și cu fratele Stoiadin, fiind învățat de mic să ducă o viață după poruncile lui Dumnezeu. La aceasta l-a ajutat foarte mult și bunica sa, preoteasa Stana – care a trăit 105 ani și pe care a iubit-o în mod deosebit – dar mai ales evlavioasa sa mamă Tașa – Anastasia. Ele mergeau adesea la mănăstirea Sfântului Prohor Pcincki, loc preferat de pelerinaj și de întărire sufletească pentru locuitorii din Vranie. Ducându-l acolo și pe micul Blagoie, acesta a putut să fie martor la vindecările care se petreceau la moaștele Sfântului Prohor și să cunoască puterea rugăciunii sfinților lui Dumnezeu. Chiar și mama lui, Anastasia, s-a vindecat de o boală incurabilă la picior, după ce i s-a făcut rugăciune și i s-a uns piciorul cu mir de la moaștele sfântului. Până la sfârșitul vieții, Părintele Iustin avea să aibă o evlavie deosebită pentru acest sfânt care i-a fost aproape lui și familiei sale din vremea primilor pași ai vieții. De câte ori avea ocazia, mergea să se închine la moaștele acestuia, cerând binecuvântare, iar în jurnalul său de mai târziu, care a fost descoperit după mutarea sa la Domnul, avea să scrie însemnări precum aceasta: „Sufletul îmi este răpit în rugăciune către Sfântul Prohor Pcincki, inima îmi este fierbinte când mă rog lui”.

Un alt izvor de creștere duhovnicească pentru tânărul Blagoie avea să fie citirea Sfintei Evanghelii¹ și străduința de a-și duce viața după poruncile ei. De la vârsta de 14 ani el a început să citească cu conștiinciozitate Evanghelia, impunându-și în viață regula ca în fiecare zi să citească trei capitole din Noul Testament. Această pravilă pe care și-a hotărât-o pentru sine a întărit-o cu legământ și a păstrat-o neștirbită până la sfârșitul vieții. Dar mai mult decât atât, citind și învățând dumnezeiasca Scriptură, a încercat mereu să trăiască după poruncile lui Dumnezeu. Și astfel, prin împlinirea acestora, el s-a întâlnit cu Hristos încă din tinerețe, după cuvântul Sfinților Părinți, care spun că Mântuitorul este ascuns în poruncile Lui și omul Îl descoperă pe Hristos în măsura în care le săvârșește. Cât de importantă a fost această întâlnire pentru tânărul Blagoie, el avea să mărturisească mai târziu, zicând: „Dacă nu aș fi întâlnit atunci (la vârsta de 14 ani) chipul Domnului Hristos, nu știu ce s-ar fi întâmplat cu mine”. Această întâlnire avea să determine și cursul vieții sale.

După terminarea anilor de școală elementară cu calificativul „exceptional”, în anul 1905 Blagoie a dat examen pentru a fi admis la Seminarul Sfântul Sava din Belgrad. Erau înscriși mii de candidați pentru o sută de locuri disponibile,

¹ El numea Evanghelia (Bună Vestire) întreg Noul Testament, iar câteodată chiar și întreaga Sfânta Scriptură.

dar Blagoie a trecut examenul tot cu calificativul „excepțional”, pe care l-a menținut până la terminarea studiilor. În următorii ani, printre alți profesori străluciți, l-a avut ca dascăl pe Sfântul Nicolai Velimirovici, care atunci era proaspăt ieromonah și doctor în filozofie și teologie la Berna și la Geneva. De altfel, pentru acest profesor Părintele Iustin avea să păstreze o stimă și evlavie deosebită.

În timpul studiilor la seminar, în cadrul fraților și asociațiilor elevilor, Blagoie avea să stabilească prietenii de o viață cu colegii săi, la fel de însetați de viața duhovnicească autentică. Firea lui comunicativă, activă, blândă și veselă în același timp, l-a făcut iubit de mulți dintre elevii seminarului belgrădean, însă mai mult decât atât el a vrut să se facă plăcut sfinților și lui Dumnezeu.

Era cu neputință ca tânărul căutător de Dumnezeu, care era absorbit în fiecare zi de citirea Noului Testament, să nu dobândească o dragoste deosebită pentru Sfântul Ioan Gură de Aur, cel care tâlcuise Sfânta Scriptură atât de inspirat, și de Sfântul Apostol Pavel. Îndeosebi față de Sfântul Ioan Gură de Aur s-a simțit legat toată viața, după cum avea să scrie în jurnalul său de taină: „Pacea cerului îmi pătrunde în suflet și mă cuprinde bucuria că îl am pe Sfântul Gură de Aur... Scumpe părinte Gură de Aur, fiecare gând la tine este pentru mine praznic și bucurie, și rai, și răpire, și ajutor și însănătoșire, și Învie-

re... Sfântul Gură de Aur este răsăritul veșnic al sufletului meu și al întregii Biserici Ortodoxe. El este cel mai drag mijlocitor, el e cea mai plină de elocință limbă dată de Dumnezeu pământului în cer, prin care pământul spune cerului ale sale suspinuri, ale sale dureri, ale sale nădejdi și ale sale rugăciuni”.

Legătura sa tainică cu Sfântul Ioan Gură de Aur reiese și dintr-o însemnare de mai târziu, găsită pe molitfelnicul său după mutarea la Domnul: „În ajunul zilei Sfântului Prooroc Ieremia, 1/14 mai 1955, la miezul nopții, la Leskovaț, l-am văzut în vis pe Sfântul Gură de Aur, într-o minunată îmbrăcăminte arhierescă aurită, cu o Evanghelie de aur strălucită în mâini. El vine spre mine, eu mă grăbesc în întâmpinarea lui, cad înaintea picioarelor lui, îi sărut poala și picioarele, el îmi pune Evanghelia pe cap și citește. Când termină de citit, eu îl întreb cu bucurie ce a citit. El îmi răspunde: «Din molitfelnicul meu». A urmat o dulceață a inimii, o bucurie de nedescris în suflet. Mă trezesc într-o astfel de dispoziție. Și mult timp a fost cu mine bucuria răpirii și dulceața de nedescris”.

Încă și un fiu duhovnicesc al Părintelui Iustin a avut în 1966 următorul vis: l-a văzut pe Sfântul Ioan Gură de Aur în chilia părintelui Iustin. Părintele făcea metanii, iar sfântul îl binecuvânta și zicea: „Acesta este plăcutul meu”. Bineînțeles, nevoitorul Ioan Gură de Aur călăuzea și

binecuvânta ostenelele celui care îl cinstea cu atât dragoste. Căci Blagoie, odată cu evlavia către Sfântul Ioan Gură de Aur, îi urma după puteri și asceza. Dăruit de Dumnezeu cu o fire puternică și plină de viață, era mai sprinten decât toți colegii lui și foarte iute în mișcări. Când a devenit monah, făcea mii de metanii fără întrerupere și fără să obosească. Chiar și la bătrânețe, deși ținea adesea posturi îndelungate, după cum învățase încă din familie, de la mama lui, era însă mereu iute, nelăsându-și rânduiala de metanii și de nevoiță.

În anii de tinerețe, fiind atât de plin de viață și de sănătate, cu o înfățișare care îl făcea remarcat de toți, părinții lui s-au gândit să-l căsătorească la terminarea studiilor. Se găsisse și o pretendentă cu o bună situație materială și deosebit de frumoasă. Dar pentru Blagoie, care începuse să simtă dragostea lui Dumnezeu în inima sa, aceasta nu mai reprezenta o tentație. El începuse să se gândească cu seriozitate la întrebarea tânărului din Evanghelia: „Ce să fac ca să dobândesc viața veșnică?” (Marcu 10, 17), dar spre deosebire de acela, el s-a hotărât să urmeze îndată chemarea Mântuitorului. La aceasta l-a îndemnat și moartea tragică a fratelui său Stoiadin, într-un accident nefericit petrecut în iunie 1914, care l-a făcut să înțeleagă deșertăciunea vieții omenești și să aleagă hotărât viața monahală.

Deci, în 1914, terminând studiile teologice, a vrut să primească îndată tunderea în monahism, dar părinții lui s-au opus categoric, intervenind până și la mitropolitul Dimitrie al Belgradului, viitorul patriarh, care a promis că va respecta dorința părinților. În curând însă a început primul război mondial, iar Blagoie a fost încorporat în rândul sanitarilor, împreună cu colegii săi de la seminar, trecând prin multe chinuri și suferințe în timpul primului an de război. În această perioadă s-a îmbolnăvit de tifos exantematic, aflându-se la un pas de moarte. A participat apoi la retragerea armatei sârbești în Albania, de unde a fost trimis de mitropolitul Dimitrie la studii în Rusia, împreună cu cei mai buni colegi ai săi, pentru a forma generația de viitor a Bisericii sârbești. Însă înainte de aceasta, ținând cont de condițiile grele în care se aflau și de nesiguranța zilei de mâine, tânărul Blagoie a cerut mitropolitului Dimitrie să-i împlinească dorința de călugărie, iar acesta a acceptat, astfel că de ziua Sfântului Vasile cel Mare, la 1 ianuarie 1916, Blagoie a fost călugărit și a primit numele Sfântului Iustin Martirul și Filosoful.

La scurt timp după intrarea în monahism, Iustin a plecat la Petrograd, capitala Rusiei, pentru a urma cursurile Academiei Teologice de acolo. În Rusia el a putut cunoaște atât teologia ortodoxă rusă, cât și înălțimile și abisurile sufletului rusesc. Aici i-a cunoscut și pe marii sfinți ruși: pe

Sfântul Serghie de Radonej, pe Sfântul Serafim de Sarov și pe cel care se săvârșise doar cu câțiva ani înainte și a cărui amintire era încă proaspătă în rândurile evlaviosului popor rus: Sfântul Ioan de Kronstadt. Dar situația era instabilă în Rusia, țara era în pragul revoluției, așa încât studenții sârbi au trebuit să plece după numai câteva luni.

În iunie 1916, Iustin trece în Anglia, acolo unde ieromonahul Nicolae Velimirovici, fostul lui profesor de la Seminar, devenise o personalitate recunoscută în toate cercurile. La începutul războiului, acesta fusese trimis de primul ministru Pașici la Londra ca să susțină cauza Serbiei, amenințată de propaganda austro-ungară. Fără nici o recomandare și fără nici un ajutor omenesc, viitorul Sfânt Nicolae și-a început misiunea cântând din fluiet în Hyde Park și ținându-le cuvântări trecătorilor care doreau să-l asculte. În scurt timp el a fost invitat să țină conferințe în toată Anglia și a reușit un adevărat miracol prin cuvântările sale, mobilizând întreg poporul englez în sprijinul Serbiei, ceea ce a făcut ca un general britanic să-l numească cea de „a treia armată sârbă”.

Așadar părintele profesor Nicolae Velimirovici îl înscrie pe tânărul monah Iustin la cursurile unui colegiu de la Oxford, unde Iustin urmează 8 semestre de studii teologice. Aici a citit foarte mult, a frecventat asiduu bibliotecile, căutând în special operele Sfinților Părinți. Cunoștea deja șase limbi atât clasice, cât și moderne, și putea acum

să consulte pe îndelete cărți care îi erau inaccesibile în țară. Însă la sfârșitul celor doi ani de studii tânărul student a plecat fără a primi o diplomă, după cum s-ar fi convenit. Ce se întâmplase? Călătorind mult și studiind temeinic realitatea apuseană, sufletul și filosofia omului european occidental, părintele Iustin înțelesese deosebirea dintre trăirea ortodoxă autentică, după principiile Evangheliei, și raționalismul fără de viață al Apusului, care pune în centrul atenției sale pe om, alungându-l pe Hristos Omul-Dumnezeu, dătătorul de viață. Drept urmare, în lucrarea sa de doctorat cu titlul „Filosofia și religia lui F. M. Dostoievski”, el a criticat aspru umanismul occidental și antropocentrismul acestuia, în special cel romano-catolic. Mai apoi, fiind solicitat de profesorii englezi să-și revizuiască opiniile, Iustin nu a acceptat aceasta, renunțând implicit și la diploma de doctor. Atunci, ca și mai apoi și întotdeauna, Iustin nu a putut să renunțe la adevăr pentru niște avantaje de moment, fie ele chiar diplome de doctor la Oxford. Ba mai mult, pentru a fi liber de constrângeri de orice fel, încă înainte de a i se respinge lucrarea, el a abandonat locuința de la colegiu și bursa din partea statului englez și a muncit într-o fabrică din Birmingham, pentru a-și câștiga existența. Între timp, cei trei colegi ai lui și-au luat diploma.

Pentru a înțelege trăirile lui din această perioadă și faptul că el mărturisea cu viața credința

sa, este relevantă mărturisirea unui tânăr monah englez, care l-a cunoscut pe Iustin în această perioadă. Acesta, văzând de aproape viața sa de nevoință și mai ales rugăciunile sale neîncetate, însoțite de izvoare de lacrimi, avea să recunoască într-o bună zi: „Abia acum am priceput că la voi pocăința și credința sunt altceva decât ceea ce știm și am învățat noi aici în Apus. Acum văd că aici, în Apus, noi nu știm ce este aceea pocăință”. Astfel Părintele Iustin mărturisea prin pilda vieții sale ceea ce enunțase în teza sa de doctorat neacceptată de profesorii englezi: deosebirea esențială dintre creștinismul umanist occidental și creștinismul ortodox dumnezeiesc-uman. Prin aceasta el împlinea și cuvintele Sfântului Grigorie Teologul, pe care le scrisese pe prima pagină a Evangheliei sale, pe care o citea zilnic: „Trebuie mai întâi să te cureți pe tine însuși, și abia apoi să înveți pe alții curăția; trebuie mai întâi să te faci pe tine însuși înțelept, și abia apoi să înveți pe alții înțelepciunea; trebuie mai întâi tu însuși să devii lumină, și abia apoi să-i luminezi pe alții; trebuie mai întâi să te apropii tu însuși de Dumnezeu, și abia apoi să-i conduci pe alții la El; trebuie mai întâi să devii tu însuși sfânt, și abia apoi să-i sfințești pe alții”.

În 1919, Iustin s-a întors în patrie împreună cu colegii săi teologi. Întâlnindu-se cu cel care îi trimisese la studii, mitropolitul Dimitrie, ridicat acum la rangul de patriarh, acesta l-a trimis din

nou la studii, dar de data aceasta la Atena, pentru a se întări în ortodoxie, după șederea în Apus. La Atena, în mediu ortodox, Părintele Iustin avea să-și dea doctoratul cu succes, cu o lucrare având tema: „Învățătura Sfântului Macarie Egipteanul despre taina personalității umane și taina cunoașterii ei”. Dar dincolo de această recunoaștere formală a cunoștințelor sale, pe care nu punea mare preț, avea să dobândească mai mult folos, după cum a mărturisit mai târziu, din întâlnirea cu viața duhovnicească autentică întruchipată în gazda sa din Atena, o bătrână grecoaică foarte evlavioasă, care l-a rușinat și uimit pe Iustin prin aceea că știa aproape toate Viețile Sfinților pe de rost. „De la aceasta, spunea mai târziu părintele, am învățat mai multă evlavie decât de la mulți de la Universitate”. De atunci el a început să se intereseze de Viețile Sfinților și acolo, la Atena, a achiziționat mai multe volume pe care le-a folosit mai apoi, atunci când a realizat propria sa ediție a Vieților Sfinților, în limba sârbă. De asemenea, mai târziu, când a activat ca profesor de seminar, a făcut numeroase intervenții, cerând ca Viețile Sfinților să fie introduse ca obiect de studiu în planul de învățământ al tinerilor seminariști, astfel încât astăzi în învățământul teologic sârbesc există disciplina Aghiografie.

După ce a fost hirotonit ierodiacon în Serbia în mai 1920, Cuviosul Iustin a început să slujească la Atena, în biserica unde se adunau emigran-

ții ruși, care își părăsiseră țara din pricina revoluției. Slujirea Liturghiei i-a dat noi aripi pentru sușul duhovnicesc. Și-a înmulțit nevoița de rugăciune și lacrimile. Voia ca toate gândurile sale să fie îndreptate spre Dumnezeu și considera păgubitor orice gând, orice mișcare care nu era spre slava lui Hristos, orice clipă în care ochii săi nu vărsau lacrimi. După cum scria el în acea perioadă: „O, ce s-ar mai rușina omul de sine, dacă ar simți că fiecare gest al lui și fiecare gând circula prin toată materia, o pecetluiește... Doamne, cât este de măreață taina lumilor Tale! Eu șoptesc aici micile mele rugăciuni și ele răsună până la capătul fără de sfârșit al lumilor Tale, și se revarsă prin materiile lor”.

Începând din această vreme a început să țină un jurnal tainic în care își însemna trăirile sale de zi cu zi: numărul și felul rugăciunilor, cugetările și stările din timpul acestora. Din acest jurnal, descoperit printre lucrurile sale după mutarea lui la Domnul, ne putem edifica asupra nevoițelor sale neîncetate. Aflăm din el că părintele se ruga zi și noapte pentru toți și pentru toate: pentru frații săi aflați în mari nevoi și ispite, pentru toți cei care sufereau și pătimeau, pentru desfrânați și sinucigași, pentru cei care nu aveau pe nimeni să se roage pentru ei, pentru flori și plante, pentru păsări și animale, pentru toată creația de sub cer. Bineînțeles, acest jurnal de rugăciune a fost unul de taină, destinat doar folosinței

proprie. Părintele l-a ținut numai pentru sine, pe când era tânăr, și doar întâmplarea a făcut ca el să fie uitat și descoperit după moartea sa.

În 1921 ierodiaconul Iustin s-a întors în Serbia și a fost primit de patriarhul Dimitrie, care l-a binecuvântat să predea la seminarul din Karlovaț. Astfel a început cariera sa de profesor, pe care a abordat-o cu pasiunea și energia care îi erau caracteristice. A predat Noul Testament, apoi Dogmatica și Patrologia. Își începea întotdeauna lecțiile cu o rugăciune fierbinte: „Doamne preadulce, pentru rugăciunile Sfântului Tău Evangelist și Apostol, binevestește-mi mie, celui ce greșesc în toate, și învață-mă ce și cum trebuie să vorbesc”.

A insistat, așa cum am menționat mai sus, să se introducă Viețile Sfinților ca obiect de studiu la seminar, iar predarea științei ortodoxe și bisericești să se facă cu metode ortodoxe și patristice, nu cu metode scolastice lipsite de viață sau protestant-raționaliste. Din această cauză, a înfruntat adesea opoziția celor care nu vedeau cu ochi buni concepțiile sale și a trebuit să îndure multe prigoane și neajunsuri, dobândind însă dragostea celor cărora le preda, care, fiind curați sufletește, primeau cu multă râvnă învățăturile sale de suflet mântuitoare. Prin acest dascăl neobișnuit, elevii învățau să-l cunoască pe Dumnezeu și să-L iubească, așa cum spune una din nenumăratele mărturii ale elevilor săi: „Chipul